

Ζοζέφ Κεσέλ

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ*

– ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ, ΝΑ ΠΙΩ! ‘Ο λαιμός μου με καίει.

– Άδελφούλα, σᾶς ίκετεύω, ἀλλάξτε θέση στὸ πόδι μου. Θαρρείς καὶ μοῦ σπᾶνε τὸ γόνατο.

– Άδελφούλα, βρέξτε μου τὸ μέτωπο, θὰ πονᾶω ἔτσι λιγότερο.

Αὐτὰ τὰ παρακάλια ἀκούγονταν μέσα σὲ μιὰ εὐρύχωρη ἴσμπα¹, ποὺ τὴν εἶχαν μετατρέψει σὲ νοσοκομεῖο. Τὸ χωριουδάκι Κουμπάν², ὅπου οἱ ρῶσοι ἐθελοντὲς εἶχαν φτάσει ἀφοῦ ἄνοιξαν δρόμο μέσ’ ἀπὸ τὴν ἐρυθρὴ φρουρά³, στριμωχνόταν γύρω ἀπὸ τὰ στενὰ δρομάκια του μὲ τὰ χαμηλὰ σπίτια του. Ἡ γρήγορη μάχη ὑπῆρξε σκληρή. Καὶ ἡ καλύβα ποὺ στέγαζε τοὺς τραυματίες μύριζε τὴν ἀξιολύπητη ἀνθρώπινη σάρκα σὲ κατάσταση ἀρρώστιας ἢ ἀποσύνθεσης. Ἐνα ξεψυχημένο φῶς ἐρχόταν ἀπὸ τὸν ἥλιο ποὺ βασίλευε καὶ φώτιζε τοὺς ἄντρες ποὺ κοντανάσαιναν ἀπὸ τοὺς πόνους, ξαπλωμένοι κατάχαμα. Ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς εἶχαν φέρει πρῶτους εἶχαν μπορέσει νὰ βροῦν ἓνα κρεβάτι· τοὺς ἄλλους εἶχαν ἀναγκαστεῖ νὰ τοὺς ξαπλώσουν τὸν ἓναν πλάι στὸν ἄλλον, μὲς στοὺς ἐπενδύτες τους καὶ στὰ αἵματά τους.

Ἀνάμεσα σὲ αὐτὲς τὶς μεγάλες σκοτεινὲς κηλίδες ποὺ συστρέφονταν καταγῆς, βογγώντας γλιστροῦσε μιὰ λευκὴ σιλουέτα, ποὺ ἔμοιαζε νὰ συγκεντρώνει ὅλο τὸ ἀμυδρὸ διάχυτο φέγγος καὶ νὰ τὸ τείνει σὰν μιὰ φίλη στοὺς τραυματίες. Αὐτοὶ τὴν παρακολουθοῦσαν μὲ τὸ βλέμμα, μὲ περιπαθὴ κι εὐπειστη τρυφερότητα, σὰν τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τους ποὺ τὴν αἰσθάνονταν ν’ ἀλαργεύει ἀργὰ ἀπ’ αὐτούς. Ἡ ἀκρίβεια τῶν κινήσεών της ἤρεμοῦσε τοὺς ἀνήσυχους κι ἡ ἀπαλότητα τους ἀλαφράγγιζε τοὺς πονεμένους. Ἐκεῖνη μιλοῦσε λίγο, ἐλλεῖπει χρόνου, ὥστόσο τὸ θαρραλέο χαμόγελο ποὺ πλανιόταν στὰ χεῖλη της ὅταν μιλοῦσε, παρηγοροῦσε καλύτερα ἀπὸ τὰ λόγια της.

– Βάνια, γρήγορα δυὸ κουβάδες νερό, φώναξε στὸν νοσοκόμο.

Ἦταν τὸ μόνο σχεδὸν πράγμα ποὺ μπορούσε νὰ προσφέρει στοὺς δυστυχημένους, γιατί δὲν ὑπῆρχαν οὔτε γιατρικὰ οὔτε ἐπίδεσμοι. Τὰ πάντα εἶχαν χαθεῖ κατὰ τὴ φονικὴ ὑπισθοχώρηση, κατὰ τὴν ὁποία ἡ μονάδα τῶν ἐθελοντῶν ἀπαρτιζόταν συχνὰ ἀπὸ μερικὰ κάρρα φορτωμένα τραυματίες, ποὺ τοὺς προστάτευε μιὰ φούχτα ἀκμαίων ἀξιωματικῶν.

Ἐπωφελούμενη ἀπὸ μερικὰ λεπτὰ ἀνάπαυλας, κάθισε ὀκλαδὸν σὲ μιὰν ἄκρη τῆς ἴσμπας, πλάι σ’ ἓναν νεαρὸ ξανθὸ ὑπολοχαγό, ποὺ τὰ κομμένα σύριζα μαλλιά του ἔκαναν νὰ φαίνεται ἐντονότερα τὸ ρυτιδιασμένο του μέτωπο. Ἀνέπνεε μὲ δυσκολία.

– Ὡστε ἐξακολουθεῖτε νὰ πονᾶτε, Σερέγια;

– Λιγότερο, μικρὴ μου Ὀλγα. Οἱ μῶλωπές μου πᾶνε πολὺ καλύτερα. Ἀπὸ ὅλους τοὺς τραυματίες σας εἶμαι ὁ λιγότερο ἐνδιαφέρων. Ὅμως ἀναπαυθεῖτε λιγάκι. Θὰ πεθάνετε ἐὰν ἐργάζεστε ἔτσι πολὺ. Στὰ δεκαοκτώ σας, ἔχετε ἤδη τὸ βλέμμα γριαῆς γυναίκας.

1. Μικρὸ χωριόστοπιτο ἀπὸ ξύλο ἔλατου σύνθητες στὴ βόρεια Ρωσία.

2. Προφανῶς κτισμένο στὶς ὄχθες τοῦ Κουμπάν, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ποταμοὺς τοῦ Καύκασου.

3. Ἐξυπακούεται μιὰ ἐπαναστατικὴ, κομμουνιστικὴ φρουρά.

– Σωπάστε, ἀποκριθῆκε ἐκεῖνη γελώντας. Ἦλλωστε ἡ ὀμιλία κουράζει. Θὰ ἔπρεπε νὰ κοιμηθεῖτε, νυχτώνει.

Ἦντως, τὸ σκοτάδι εἰσχωροῦσε στὴν ἴσμπα καὶ μαζί του καὶ ἡ ἀγωνία ποὺ αἰσθάνονται ὄλοι ὅσοι ὑποφέρουν μὲ τὸ πλησίασμα τῆς νύχτας.

– Μὴ φεύγετε ἀκόμη, ἀδελφοῦλα Ὕλγα, ἰκέτευσε ὁ νεαρὸς ἄντρας. Τραγουδῆστε μου ἓνα σκοπὸ ἀπὸ τὴν πατρίδα σας, ἀπ’ αὐτὸν τὸν Καύκασο ποὺ ἀγαπᾶτε καὶ ποὺ σᾶς φοβίζει.

Ἦ κοπέλα ρώτησε:

– Παιδιά μου, μήπως θὰ ἐνοχλοῦσα κάποιον τραγουδώντας;

– Ἀπεναντίας, ἀπεναντίας! Θὰ μᾶς ἀπασχολοῦν ἔτσι λιγότερο τὰ τραύματά μας.

Μὲ παράξενες καὶ λαρυγγικὲς συλλαβὲς τὸ καυκασιανὸ τραγούδι γέμισε τὴν ἴσμπα. Στὴν πρωτόγονη ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν θύμισε τὰ τραχιὰ βουνά, τὸν ἥλιο, καί, κάτω ἀπὸ τὸν ἄνεμο, τὶς σὰν σκισμένες θαρρεῖς ἀπὸ τσεκουριὲς κοιλάδες, τοὺς βουερούς ὀρμητικὸς χειμάρρους, τὰ κουρνιασμένα ψηλὰ πάνω στὶς κορφὲς μαχητικὰ χωριουδάκια καὶ τοὺς αἰθεροβάμονες ἀετούς.

Ἦ «ἀδελφοῦλα» εἶχε μεταμορφωθεῖ. Δὲν εἶχε πιά τίποτε ἀπὸ τὸ γοητευτικὸ, δραστήριο καὶ ἀφοσιωμένο κοριτσόπουλο ἢ ἀπὸ τὴ διανοούμενη νοσοκόμα. Διπλωμένη στὰ δύο καὶ παρ’ ὄλ’ αὐτὰ ἐντυπωσιακὴ, μὲ ὅλα τῆς τὰ χαρακτηριστικὰ καταπραῦμένα μέσα σὲ φωτεινὴ γαλήνη, ἔμοιαζε νὰ ὑφίσταται τὸ μοιραῖο μιᾶς δουλικῆς συγκατάθεσης ἐδῶ καὶ αἰῶνες καὶ ἐπίσης ἐνσάρκωνε τὴν ἐλεύθερη καὶ ἀπλὴ χάρη τῶν ποιμενικῶν φυλῶν. Ὁ Σεργκεί Κάτκοφ τὴν κοίταζε καὶ σκεφτόταν πῶς ἔτσι θὰ ἔπρεπε νὰ τραγουδάει αὐτὴ, τὶς χλιαρὲς νύχτες, σὰν πῆγαινε στὶς βρύσες γιὰ νερό.

– Τί παράξενο ὄν ποὺ εἶστε, Ὕλγα, εἶπε. Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πιστέψει ἐτούτῃ τῇ στιγμῇ πῶς δὲν ἔχετε ἐγκαταλείψει ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους τῶν βράχων καὶ τοῦ Κορανίου.

– Ἀλήθεια εἶναι, εἶπε ἐκεῖνη ὄνειροπόλα. Μπορεῖ νὰ ἐγκατέλειψα νεαρότατῃ τὸ χωριό μου, στὸ κυβερνεῖο τοῦ Τέρεκ⁴, καὶ νὰ ἔκανα ἰατρικὲς σπουδὲς στὴ Μόσχα, ὅμως αἰσθάνομαι μέσα μου τὸ κάλεσμα τῶν βουνῶν καὶ τοῦ νόμου τους, τὸ κάλεσμα τοῦ μικροῦ ἀρειμάνιου καὶ ἀμειλικτοῦ λαοῦ μου. Ἔχετε δεῖ ὅτι στὸ τραπέζι δὲν τρώω τίποτα ἀπ’ αὐτὰ ποὺ ἀπαγορεύει ὁ νόμος καὶ ὁ Προφήτης...⁵ Ξέρετε τί σᾶς τραγουδῆσα μὸλις τώρα δᾶ; Εἶναι τὸ πένθιμο τραγούδι μιᾶς κοπέλας ποὺ ὀφείλει νὰ σκοτωθεῖ ἐπειδὴ ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς πέθανε στὸν πόλεμο καὶ τὸν ἀκολούθησε σ’ αὐτόν. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑποχρεωτικὴ αὐτοκτονία, ἐγκληματικὴ γιὰ τὰ πολιτισμένα μάτια μας, μοῦ φαίνεται ἔννομη ὅταν τὴν τραγουδάω... Βρισκόμαστε ἄλλωστε σχεδὸν στὸν τόπο μου καὶ ὁ ἀέρας του ἐπιδρᾶ πάνω μου... Ὁ ἄνεμος φέρνει κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴ του.

Καὶ πῆγε πρὸς τὸ παράθυρο μὲ τὰ σπασμένα τζάμια, προσπαθώντας νὰ διακρίνει μὲς ἀπὸ τὸ βαθὺ σκοτάδι τὰ βουνά, τῶν ὁποίων εἶχε δεῖ μὲς στὴ μέρα τ’ ἄγριο ἐλάφι... Εἶχαν φέρεи μερικὰ ἐπιπλέον κεριά. Ἦ Ὕλγα μετέφερε ἓνα ἀπ’ αὐτὰ στὸ προσκέφαλο τοῦ Κάτκοφ καὶ τὸ ἄναψε ψιθυρίζοντας:

– Θὰ εἶναι ἔτσι πιὸ εὐχάριστα γιὰ σᾶς.

Ὁ Σεργκεί τῆς ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τὸ φίλησε ἀπαλὰ σὰν εἰκόνισμα.

– Ὕλγα, δὲν πιστεύω πῶς βρῖσκεσαι ἐδῶ γιὰ νὰ κάθῃσαι νὰ σὲ χαϊδολογοῦν, εἶπε μιὰ φωνὴ τραχιὰ.

Ἐκεῖνη στράφηκε καὶ εἶδε στὸ κατώφλι ἓναν μεγαλόσωμο ἄντρα, μὲ τὶς κόρες τῶν ματιῶν του νὰ λάμπουν κάτω ἀπὸ ἓναν τρίχινο σκοῦφο, σφιγμένο μὲς στὴ φαρδιά πουκαμίσια τῶν Κοζάκων τοῦ Κουμπάν ἀπὸ μιὰ τσερκέζικη ζώνη ὅπου κυρτωνόταν ἓνας λάζος.

4. Περιοχὴ τῆς Ρωσίας καὶ μέχρι τὸ 1924 κυβερνεῖο τῆς Ὑπερκαυκασίας μὲ πρωτεύουσα τὸν Βλαδικαύκασο, ποὺ ὀριζόταν ἀπὸ τὸν Καύκασο (Ν.), τὴν Κασπία (Α.) καὶ τὰ πρῶν κυβερνεῖα Σταυρουπόλεως, Ἀστραχάν (Β.) καὶ Κουμπάν (Δ.).

5. Ἐξυπακούεται ὁ Μωάμεθ.

– Καλησπέρα, ἀδελφέ, εἶπε ἐκείνη τρυφερὰ δίχως ν' ἀπαντήσει στὰ λόγια του. Θὰ ῥχεσαι ἀσφαλῶς νὰ μὲ φωνάξεις γιὰ τὸ βραδινὸ φαγητό. Θὰ πεῖς ὅτι δὲν ἔχω χρόνο καὶ νὰ μοῦ φέρουν νὰ φάω τίποτα ἐδῶ. Ἔχω ἀκόμη τὸν καημένο τὸν Βασίλη νὰ ἐπιδέσω.

Τὸν φίλησε στὸ μέτωπο, κι ἐκεῖνος τῆς ἔδωσε τ' ἀδελφικό του χὰδι λέγοντας:

– Μὴν ἀνησυχεῖς, μικρὴ μου... Ἡ ἀδελφὴ Μάσα ἔρχεται νὰ σὲ ἀντικαταστήσει. Καὶ νὰ τὴν κατὰ φωνή.

– Μὰ ναί, ὑπερθεμάτισε μιὰ γυναίκα ποὺ ἔμπαινε μὲ μαλλιά ποὺ ἄρχιζαν νὰ γκριζάρουν κι ἓνα περιστροφὸ κρεμασμένο διαγωνίως. Πηγαίντε ν' ἀναπαυθεῖτε εἰδαλλιῶς θὰ πέφτετε ἀπ' τὴν κούραση τὸ βράδυ. Πάρτε μαζί σας τὴν ἀδελφὴ σας, Ντζεμλάτ.

Βγῆκαν ἔξω. Ἡ σελήνη ἀνέτελλε ἀνάμεσα σὲ λεπτὰ ξανθὰ σύννεφα. Καὶ οἱ δύο τους, μὲ μιὰν ἀσυνείδητη κίνηση, ἐκείνη μὲ τὰ γλυκά της, τὰ ἐλαφρῶς ἀμυγδαλωτά, μάτια στὸ πολὺ μελαψὸ πρόσωπό της, κι ἐκεῖνος μὲ τὸ βλέμμα ἀρπαχτικοῦ, σφηνωμένου μέσα σὲ βαθουλωτὲς κόγχες, ἀγνάντεψαν τὰ γειτονικά, σκοτεινὰ καὶ μυστηριώδη βουνά.

Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ ἀδελφὴ Μάσα νουθετοῦσε τὸν Κάτκοφ.

– Τί κακὴ ἰδέα ποὺ τὴν εἶχατε νὰ τῆς πιάσετε τὸ χέρι. Ὁ ἀδελφός της τὴν ἐπιτηρεῖ μὲ ζήλεια ἐραστῆ. Εἶναι τὸ μόνο ἐλάττωμα αὐτοῦ τοῦ νέου. Στὰ ὑπόλοιπα εἶναι γοητευτικὸς καὶ λατρεῖ τὴν ἀδελφὴ του μὲ σπάνια τρυφερότητα...

Ὅταν ἡ Ὀλγα κι ὁ Ντζεμλάτ ἔφτασαν στὸ κοινὸ τραπέζι, τοὺς ὑποδέχτηκαν μ' ἐπιφωνήματα χαρᾶς καὶ συμπάθειας. Ἡ ἀδελφοῦλα ἦταν προφανῶς τὸ παραχαϊδεμένο παιδί ὀλονῶν. Τὴν ἀγαποῦσαν γιὰ τὴν καλοσύνη της, γιὰ τὴν ἀντάξια πιστοῦ σκύλου ἀφοσίωσή της. Ἦξεραν γι' αὐτὴν πὼς ἓνα βράδυ κινδύνου εἶχε ξαπλώσει λοξὰ στὴν πόρτα μιᾶς οἰκογένειας ἀξιοματικοῦ, μὲ τὴν ὁποία εἶχε σφόδρα συνδεθεῖ. Τίποτα δὲν εἶχε μπορέσει νὰ τὴν κάνει νὰ μετακινήθει.

Τὸ λιτὸ βραδινὸ φαγητὸ τελείωνε ὅταν ἓνας ἀγγελιαφόρος προχώρησε βιαστικὰ κι ἀνήγγειλε:

– Ντζεμλάτ, ἔχετε ὀριστεῖ γιὰ τὴ νυκτερινὴ ἀναγνώριση.

Ὁ νεαρὸς ἄντρας σηκώθηκε, πῆρε τὴν καραμπίνα του, φίλησε τὴν ἀδελφὴ του καὶ βγῆκε ἔξω μὲ τὸ σβέλτο καὶ σιωπηλὸ βῆμα τῶν βουνησίων.

Μερικὰ λεπτὰ ἀργότερα, ἡ Ὀλγα ξανάβρισκε τοὺς τραυματίες της.

Ἡ νύχτα τελείωνε. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ τὸ φῶς χλωμιάζει χωρὶς νὰ φωτίζει ἀκόμη κανονικὰ στὴ μεριὰ ὅπου σκάζει ἡ αὐγὴ. Ἡ Ἴσμπαν-νοσοκομεῖο ἀνάσαινε ὑπόκωφα, βογγοῦσε, παραμιλοῦσε μὲς στὸ σκοτάδι ὅπου τρεμόπαιζαν ἀμυδρὰ κάποιες φλόγες. Ἡ Ὀλγα λαγοκοιμόταν πάνω σὲ δύο καρέκλες. Κτύπησαν τὴν πόρτα. Ἡ Ὀλγα πετάχτηκε πάνω κι ἄνοιξε. Δυὸ ἄντρες βαστοῦσαν ἓνα τυλιγμένο σὲ κουβέρτα σῶμα, ποὺ τὸ τράνταζε ρόγχοι. Ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο ψιθύρισε:

– Ὁ ὑπολοχαγὸς Ντζεμλάτ μὲ μιὰ σφαῖρα στὸ λαιμό. Πολὺ σοβαρό.

Τὰ βλέφαρα τῆς κοπέλας τρεμόπαιζαν βίαια κι εἶπε, τρέμοντας, ψιθυριστά:

– Καλά. Ξαπλώστε τον στὴν ἐλεύθερη θέση κοντὰ στὸ παράθυρο, ἀπαλά, καὶ τρέξτε νὰ φωνάξετε τὸν γιατρό.

Βγαίνοντας, ὁ μεγαλύτερος στὰ χρόνια ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες ψιθύρισε στὸν σύντροφό του:

– Εἶναι ἡ ἀδελφὴ του. Δὲ θὰ ῥεπε νὰ τὸν εἶχαμε φέρεῖ ἐδῶ.

Πυρετικὰ ἀνασήκωσε ἡ Ὀλγα τὴν κουβέρτα κι ἀποκάλυψε τὸ ὄμορφο μελαχρινὸ πρόσωπο μὲ τὰ ὑπερήφανα χεῖλη καὶ τὴν ἤδη σουρωμένη, γαμφὴ μύτη του. Ἄν καὶ ἀναίσθητος, ὁ Ντζεμλάτ ἀνέπνεε ἀκόμη, ὅμως ἡ Ὀλγα εἶδε ἀμέσως πὼς ἦταν χαμένος. Ρίγος τὴ διαπέρασε, τὴν ἔκανε νὰ μείνει σκυμμένη ἀκίνητη ἀπὸ πάνω του.

Σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση τὴν αἰφνιδίασε ὁ γιατρός. Ἐξέτασε τὸν τραυματία καὶ τὴν κοπέλα.

– Καημενούλα μου, εἶπε ἀπλά. Θὰ σᾶς στείλω κάποιον.

– Ἄχ ὄχι, γιατρέ, σᾶς ἰκετεύω. Ξέρω πῶς δὲν ὑπάρχει τίποτα νὰ κάνουμε. Ἀφήστε με μόνη μου μαζί του.

Μιὰ ἐπιτακτικὴ δόνηση ζωήρευε τὴ φωνή της κι ὁ γέρος γιατρός ἔφυγε ἀφοῦ προηγουμένως τὴν ἀγκάλιασε.

Ἡ Ὑλγα πλάγιασε δίπλα στὸν ἐτοιμοθάνατο, ἔπιασε τὸ χέρι του, τὸ ἔφερε στὸ στόμα της καὶ μὲ διεσταλμένες τὶς κόρες τῶν ματιῶν της, ἄκουσε τὸ ὁμοιόμορφο ψυχομαχητό του ποὺ ἐξασθένιζε. Σὲ λίγο δὲν ἄκουγε πιὰ τίποτα ἐκτὸς ἀπ' τὸν ὀδυνηρὸ θόρυβο τῶν ἄλλων.

Τὸ σκοτάδι γινόταν ἔξω ὡχρό· ὁ ἥλιος ἀνέτειλε πίσω ἀπὸ τὰ βουνά. Ἡ Ὑλγα τὰ ἔβλεπε ἀπ' τὸ παράθυρο πιὸ γιγαντιαῖα καὶ πιὸ κοντινὰ μέσα στὸ ἀναποφάσιστο φῶς. Δροσερὴ αὐρα ποὺ ἐρχόταν ἀπ' αὐτὰ φορτωμένη μὲ μουσκεμένα ἀρώματα, τὴν ἔκανε ν' ἀναρριγγήσει. Σὰν ὑπνωτισμένα τὰ δάχτυλά της περιπλανήθηκαν πάνω στὸ πτώμα καὶ σταμάτησαν στὴ ζώνη ποὺ φούσκωνε ἀπ' τὸ μεγάλο καυκασιανὸ στιλέτο. Μὲ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ θίξει τὸ σίδερο, τὸ ἔσυρε ἀπὸ τὸ δαμασκηνὸ θηκάρι του. Ἡ κυρτὴ λάμα του σπιθοβόλησε ἀμυδρὰ καὶ βυθίστηκε μεμιᾶς στὸ στήθος τῆς ἀδελφούλας.

Κι ἔτσι ἔμαθαν ὅλοι πῶς ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ντζεμλάτ ἦταν ἡ ἀρραβωνιαστικιά του.

* Τίτλος πρωτοτύπου: «La Loi des montagnes», *Contes. Nouveaux contes*, Gallimard/folio, 2001, σσ. 124-131.